

NHỮNG ĐIỂM SÁNG VĂN HÓA TRUNG QUỐC NĂM 2009 VÀ TRIỂN VỌNG 2010

TH.S. CHỦ BÍCH THU

Viện Nghiên cứu Trung Quốc

Năm 2009 đối với Trung Quốc là năm then chốt thực hiện Quy hoạch 5 năm lần thứ XI (2006 - 2010), cũng được đánh giá là năm khó khăn nhất trong phát triển kinh tế - xã hội kể từ khi bước sang thế kỷ XXI. Song, nhìn lại một năm qua, Trung Quốc đã thu hút được sự chú ý đặc biệt của dư luận thế giới bởi những tiến bộ vượt bậc trong các lĩnh vực: kinh tế, chính trị, văn hoá, ngoại giao... cũng như cải thiện hình ảnh quốc tế của mình. Riêng trong lĩnh vực phát triển văn hóa, năm 2009 Trung Quốc cũng đã đạt được nhiều thành tựu đáng kể, việc thể hiện rõ quan điểm “chủ động hội nhập” đã cho thấy Trung Quốc ngày một tự tin vào “sức mạnh” văn hoá và “quyền lực mềm” của Trung Quốc đang ngày càng được khẳng định vị thế trên trường quốc tế. Bài viết sẽ tập trung trình bày những trọng điểm phát triển văn hóa của Trung Quốc trong năm 2009, bên

cạnh đó, đưa ra một số đánh giá về những mặt hạn chế, cũng như phương hướng phát triển của ngành văn hóa Trung Quốc trong năm 2010.

1. Những điểm sáng trong phát triển văn hóa Trung Quốc năm 2009

1.1. Tăng cường xây dựng hệ thống dịch vụ văn hóa công cộng, đảm bảo quyền và lợi ích văn hóa cơ bản của người dân

Cung cấp dịch vụ văn hóa công cộng, đáp ứng nhu cầu văn hóa không ngừng tăng lên của người dân là nội dung quan trọng về phục vụ công của Chính phủ Trung Quốc. Cơ sở hạ tầng của dịch vụ văn hóa công cộng được hình thành chủ yếu từ sự đầu tư của Nhà nước. Ngay từ đầu năm 2009, Bộ Văn hóa Trung Quốc đã quán triệt quan điểm “Phát triển khoa học” của Đảng và Chính phủ trong toàn ngành, tích cực thu hút đầu tư và hỗ trợ của các bộ - ngành liên quan,

nhằm phát triển hệ thống dịch vụ văn hóa công cộng ngày một hoàn thiện. Theo thống kê, năm 2009, tổng vốn đầu tư của Trung ương vào các hạng mục công trình văn hoá địa phương đạt tới 3059 triệu NDT, tăng 892 triệu NDT so với năm 2008, tức gia tăng 41,6%⁽¹⁾. Dưới sự hỗ trợ tài chính tích cực của Chính phủ, nhiều công trình văn hoá công cộng trên khắp cả nước Trung Quốc đã được nâng cấp và xây mới, từng bước nâng cao hiệu quả phục vụ nhân dân của hệ thống dịch vụ văn hoá công cộng.

Thứ nhất, tăng cường hoàn thiện cơ sở hạ tầng dịch vụ văn hóa công cộng ở nông thôn. Trong năm 2009, Chính phủ Trung Quốc đã đầu tư 1 tỷ NDT để hỗ trợ xây dựng hơn 6000 Trạm văn hóa tổng hợp ở nông thôn trên toàn quốc; xây dựng 240 nghìn Phòng sách nhà nông để giải quyết vấn đề "mua sách, mượn sách khó, không có sách để đọc" của nông dân. Năm 2009, ngành văn hóa cũng đã thu hút được 303 triệu NDT từ các quỹ đầu tư đặc biệt để cải tạo và nâng cấp các thư viện và nhà văn hóa cấp huyện không đạt tiêu chuẩn trên phạm vi toàn quốc, góp phần giải quyết cơ bản tình trạng chật hẹp, cơ sở vật chất thiếu thốn lạc hậu của hệ thống văn hóa công cộng ở nông thôn.

Thứ hai, tăng cường xây dựng các trung tâm văn hóa đô thị. Trung Quốc đã dành tổng số vốn đầu tư là 1,059 tỷ NDT tiến hành trong khoảng thời gian 5 năm kể từ cuối năm 2008, để xây mới các cơ sở văn hoá, trung tâm văn hoá cộng đồng tại các tỉnh – thành miền Trung và miền Tây. Tính đến cuối năm 2009,

Trung Quốc đã giải ngân 259 triệu NDT⁽²⁾, từng bước cải thiện chức năng của cơ sở hạ tầng văn hoá trong cộng đồng đô thị, góp phần làm phong phú thêm đời sống văn hóa của cư dân thành phố.

Thứ ba, mở rộng dịch vụ văn hóa truyền thông, đưa sản phẩm văn hóa đến từng hộ gia đình. Tại các vùng sâu, vùng xa của Trung Quốc, trạm chuyển tiếp phát thanh truyền hình có vai trò quan trọng trong việc phổ biến kiến thức, tri thức cho người dân. Đầu năm 2004, Chính phủ Trung Quốc đã khởi động "Công trình thôn làng thông điện thoại", xây dựng công trình thông tin tại khu vực nông thôn toàn quốc. Theo thống kê của Bộ Công nghiệp và Thông tin Trung Quốc, năm 2009, Trung Quốc đã có thêm hơn 27 nghìn thôn làng thông điện thoại. Ngoài ra còn có thêm 4.228 xã và thị trấn hoặc thôn làng hành chính kết nối internet, tỷ lệ thông điện thoại thôn làng hành chính và kết nối internet của các xã và thị trấn Trung Quốc đều lên tới 99%. Tính đến cuối năm 2009, các chương trình phát thanh tổng hợp phủ sóng 96,3% dân số, truyền hình tổng hợp phủ sóng 97,2% dân số⁽³⁾.

1.2. Đại lễ kỷ niệm 60 năm thành lập nước CHND Trung Hoa tạo động lực thúc đẩy hoạt động văn hoá nghệ thuật phát triển mạnh mẽ

Hàng loạt các sự kiện văn hóa lớn với nhiều hình thức nghệ thuật đã liên tục diễn ra từ đầu năm 2009 để hướng tới Lễ kỷ niệm 60 năm ngày thành lập nước CHND Trung Hoa (1/10/2009). Trong

khoảng thời gian từ tháng 6 – 10/2009 có tới hơn 10.000 nghệ sỹ và những người làm nghệ thuật đến từ khắp nơi trên đất nước Trung Quốc (bao gồm cả Đài Loan, Hồng Kông và Ma Cao), tham gia biểu diễn chào mừng Quốc khánh tại thủ đô Bắc Kinh, thu hút khoảng hơn 300.000 lượt người xem. Các tiết mục nghệ thuật vô cùng phong phú và đa dạng, vừa mang tính kinh điển, vừa mang hơi thở hiện đại. Đặc biệt sự góp mặt của nhiều tiết mục nghệ thuật dân tộc thiểu số, cộng với sự tham gia biểu diễn lần đầu tiên của đoàn nghệ thuật Đài Loan trong loạt các hoạt động chào mừng 60 năm thành lập nước CHND Trung Hoa cũng là một điểm sáng trong hoạt động văn hóa văn nghệ năm 2009. Bộ Văn hóa Trung Quốc đã chỉ đạo dàn dựng thành công vở nhạc vũ kịch sử thi quy mô lớn mang tên "Con đường phục hưng", với sự tham gia của các tài năng nghệ thuật ưu tú trên toàn quốc. Tác phẩm mang tính nghệ thuật cao, vừa làm nổi bật được những chặng đường phát triển của Trung Quốc vừa thể hiện rõ tinh thần thời đại. Sau buổi biểu diễn ra mắt thành công vào ngày 20-9-2009 tại Đại Lễ đường nhân dân (Bắc Kinh), các nghệ sỹ đã diễn liên tiếp 16 buổi phục vụ đông đảo các tầng lớp trong xã hội và nhận được sự ủng hộ nhiệt liệt của người dân.

Từ ngày 18 đến ngày 26-8-2009 Liên hoan nghệ thuật châu Á lần thứ 11 đã diễn ra tại thành phố Ordos - Khu tự trị Nội Mông. Tại Liên hoan nghệ thuật lần này, các cơ quan hữu quan Trung Quốc đã tổ chức nhiều triển lãm và chương trình biểu diễn giới thiệu văn hóa lâu đời

của Trung Quốc. Đại diện đến từ 17 nước châu Á gồm: Trung Quốc, Nhật Bản, Việt Nam, Singapore... đã cùng ký "Sáng kiến Ordos", tuyên bố các nước châu Á sẽ phấn đấu bảo tồn và tăng cường tính đa dạng của văn hóa, bảo vệ ngôi nhà tinh thần chung của châu Á. Tiếp đó, tháng 10-2009 Liên hoan Nghệ thuật Quốc tế lần thứ 11 cũng đã diễn ra tại Thượng Hải. Với chủ đề "dùng nghệ thuật thắp sáng tâm linh", Liên hoan nghệ thuật lần này đã công diễn 55 chương trình đặc sắc, trong đó có 28 chương trình của Trung Quốc và 27 chương trình nước ngoài. Thể hiện nghệ thuật kinh điển, đề xướng tìm tòi và đổi mới, là mục tiêu nhất quán của Liên hoan nghệ thuật quốc tế Thượng Hải. Liên hoan nghệ thuật đã tạo nhiều cơ hội cho khán giả thưởng thức chương trình nghệ thuật xuất sắc, là ngày hội của các nghệ sỹ và những người yêu thích nghệ thuật.

Bên cạnh đó, các viện bảo tàng, trung tâm triển lãm cũng tổ chức nhiều hoạt động phong phú, giới thiệu những chặng đường phát triển trong 60 năm của nước Trung Hoa mới. Những hoạt động này bao gồm nhiều triển lãm lớn quan trọng như: Triển lãm mang tên "Con đường phục hưng" của Viện Bảo tàng Quốc gia Trung Quốc; Triển lãm "60 năm huy hoàng - Thành tựu trong 60 năm xây dựng nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa" với sự tham gia của nhiều viện bảo tàng, trong đó có Viện Bảo tàng Quân đội Cách mạng Nhân dân Trung Quốc; "Triển lãm thành tựu về vũ khí trang thiết bị và xây dựng 60 năm thành lập

Lực lượng không quân Quân Giải phóng Nhân dân Trung Quốc" của Viện Bảo tàng Hàng không Trung Quốc; Triển lãm thành tựu của 5 khu tự trị dân tộc thiểu số Nội Mông, Tân Cương, Quảng Tây, Ninh Hạ, Tây Tạng diễn ra trong tháng 8-2009 tại Bắc Kinh, giới thiệu đầy đủ những thành tựu mà 5 khu tự trị đã giành được về các mặt kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội cũng như xây dựng sinh thái. Tại Nhà trưng bày nghệ thuật quốc gia (Bắc Kinh) đã tổ chức cuộc triển lãm quy mô lớn mang tên "Dâng lên Tổ quốc - 60 năm mỹ thuật Trung Quốc mới". Triển lãm trưng bày 687 tác phẩm của các nghệ sỹ nổi tiếng nhằm giới thiệu những thành tựu nghệ thuật trong 60 năm qua của Trung Quốc, thu hút gần 130.000 lượt người xem. Bảo tàng Quốc gia Trung Quốc cũng tổ chức trưng bày di vật lịch sử quy mô lớn từ ngày 25/9 đến ngày 30-11-2009. Với gần 300.000 lượt khách tham quan, có thể nói cuộc triển lãm đã thành công trong việc giới thiệu những tinh hoa văn vật của đất nước đến mọi tầng lớp nhân dân, qua đó khơi dậy niềm tự hào dân tộc và tình yêu Tổ quốc của mỗi người dân.

1.3. Quốc Vụ viện Trung Quốc ban hành "Quy hoạch chấn hưng sản nghiệp văn hóa"- nâng tầm chiến lược quốc gia của sản nghiệp văn hóa

Tháng 9-2009, Quốc Vụ viện Trung Quốc ban bố thực thi "Quy hoạch chấn hưng sản nghiệp văn hóa", sản xuất các sản phẩm văn hóa đã trở thành ngành nghề mang tính chiến lược thúc đẩy kinh

tế quốc dân Trung Quốc phát triển. Quán triệt tinh thần chỉ đạo của Trung ương, Bộ Văn hóa đã kịp thời đưa ra "Ý kiến chỉ đạo tăng cường phát triển sản nghiệp văn hóa" và "Danh mục hướng dẫn đầu tư cho sản nghiệp văn hóa" nhằm tạo lập cơ chế chính sách cởi mở cho hoạt động sản xuất và xuất khẩu các sản phẩm văn hóa. Ngay từ đầu năm 2009, Tổng cục Báo chí và Xuất bản Trung Quốc cũng đã đưa ra "Ý kiến hướng dẫn về tiếp tục thúc đẩy ngành báo chí và xuất bản phát triển", xác định rõ ràng 5 nhiệm vụ trọng điểm phát triển ngành báo chí và xuất bản, bao gồm: phát triển ngành xuất bản bằng giấy truyền thống như sách, báo, tạp chí...; phát triển ngành xuất bản mới nổi mang tính chiến lược như xuất bản điện tử; phát triển ngành xuất bản tác phẩm hoạt hình và trò chơi; phát triển ngành in ấn, phục chế; phát triển ngành lưu thông, phân phối vận chuyển liên quan tới báo chí và xuất bản. Văn kiện mới đưa ra năm nay đã xác định rõ ràng trọng điểm công tác và biện pháp đảm bảo để đẩy mạnh phát triển trên cơ sở cải cách. Theo đó, năm 2009, ngành báo chí - xuất bản Trung Quốc lợi ngược dòng tăng trưởng về tổng thể, giá trị tổng sản lượng vượt 1000 tỉ NDT, tăng khoảng 20% so với năm 2008. Ngày 13-1-2010, tại Bắc Kinh, Tổng cục trưởng Tổng cục Báo chí - Xuất bản Trung Quốc Liễu Ân Kiệt cho biết, năm 2009 Trung Quốc xuất bản hơn 270 nghìn đầu sách, doanh thu đạt hơn 145 tỉ NDT, chỉ đứng sau Mỹ; tổng lượng phát hành báo chí hàng ngày đạt gần 44 tỷ bản, là thị

trường báo chí có tổng lượng phát hành lớn nhất thế giới; giá trị tổng sản lượng ngành in ấn, photocopy đứng thứ ba thế giới. Ngoài ra, xuất bản kỹ thuật số phát triển nhanh chóng, mức tăng đạt trên 40%/năm, thực hiện giá trị tổng sản lượng 75 tỉ NDT⁽⁴⁾. Tính đến nay Trung Quốc đã tiến hành giao lưu sách và giao dịch bản quyền với gần 200 nước và vùng lãnh thổ trên toàn cầu, ký hiệp định dịch tác phẩm kinh điển với 35 nước. Đặc biệt, nhằm thúc đẩy sự phát triển lành mạnh của thị trường văn hóa, Trung Quốc đã tập trung vào việc cải cách, hoàn thiện hơn nữa hệ thống pháp luật, tăng cường quản lý các hoạt động văn hóa trên mạng, áp dụng các công nghệ mạng máy tính để nâng cao trình độ quản lý thị trường văn hóa.

Bên cạnh đó, năm 2009 cũng là năm ghi nhiều dấu ấn nổi bật của ngành điện ảnh. Có thể thấy, ngược lại với thực trạng phát triển khó khăn do cuộc khủng hoảng kinh tế toàn cầu đem lại, thị trường điện ảnh Trung Quốc năm 2009 lại có nhiều dấu hiệu khởi sắc, hình thành "thế chân vạc" giữa phim nội địa Trung Quốc, phim Hồng Kông và phim Âu - Mỹ. Giới nghiên cứu phần lớn đều cho rằng, điện ảnh Trung Quốc đã ra khỏi bóng đen ảm đạm của những năm trước, tìm được điểm cân bằng giá trị nghệ thuật với thương mại, bắt đầu bước vào thời kỳ phát triển hoàng kim. Hiệu ứng ngôi sao và tuyên truyền quảng cáo thương mại mang lại giá trị nổi bật trên thị trường điện ảnh Trung Quốc năm 2009. Điển hình là bộ phim "Kiến quốc đại nghiệp" đã lập mức kỷ lục về doanh

thu bán vé của phim Trung Quốc. Chỉ sau bốn ngày rưỡi công chiếu (17 - 22-9-2009), bộ phim đã thu về hơn 124 triệu NDT, đánh bại kỷ lục cũ là "*Đại chiến Xích Bích I*" (108 triệu NDT cho tuần chiếu đầu tiên)⁽⁵⁾. Trong quá trình trụ bị và sản xuất phim, công ty sản xuất phim liên tiếp tạo ra "điểm nóng", thu hút sự quan tâm của khán giả, với thời lượng 135 phút, hơn 170 ngôi sao điện ảnh của Trung Quốc tham gia diễn xuất, khán giả hình dung có thể vừa xem phim vừa "đếm sao".

Tổng cục Phát thanh, Điện ảnh và Truyền hình Nhà nước Trung Quốc cũng cho biết, năm 2009 Trung Quốc đã sản xuất tổng cộng 456 bộ phim nhựa, doanh thu bán vé ở thành thị trên cả nước đạt 6,2 tỷ NDT. Năm 2009 có 12 bộ phim đạt doanh thu bán vé trên 100 triệu NDT, như: "*Kiến quốc đại nghiệp*", "*Vây thành tháng 10*", "*Phong thanh*",... Trong khi đó ảnh hưởng của phim Trung Quốc tại hải ngoại cũng ngày càng mở rộng, doanh thu bán vé ở hải ngoại năm 2009 đạt 2 tỷ 770 triệu NDT, tổng cộng tổ chức 99 liên hoan phim Trung Quốc tại 47 nước và khu vực trên thế giới⁽⁶⁾.

1.4. Công tác bảo tồn và phát huy di sản văn hóa thu được nhiều thành công

Tiếp tục tiến hành cuộc tổng điều tra thống kê số lượng văn vật trên toàn quốc lần thứ 3 với tỷ lệ khảo sát các di tích là 99,7%. Trên thực tế đã hoàn tất 95,8%, với con số thống kê là 892.000 di tích không thể di dời, trong đó có 651.700 di tích phát hiện mới và 240.300 di tích

điều tra lại⁽⁷⁾. Năm 2009, Trung Quốc đã hoàn thành công tác bảo tồn các hạng mục văn vật quan trọng, như: ba hạng mục di sản lớn ở Tây Tạng (cung điện Potala, Norbulingka và chùa Sakya), tiến hành bảo tồn, tu sửa có trình tự hạng mục kiến trúc cổ ở phía Nam tỉnh Sơn Tây, các di chỉ di vật bị tổn hại sau cuộc động đất Tứ Xuyên (5/2008)... Ngành khảo cổ học dưới nước cũng có bước phát triển mới. Trung tâm Bảo hộ di sản văn hóa dưới nước của Trung Quốc chính thức được thành lập ngày 28/9/2009, đã lần lượt tiến hành khai quật các di chỉ tàu đắm: “Nam Hải 1”, “Hoa Quang Tiêu 1”, “Nam Áo 1”..., bước đầu thu được những kết quả khả quan.

Sự nghiệp bảo tồn di sản thế giới có những bước tiến vững chắc. Năm 2009, di tích Ngũ Đài Sơn được UNESCO phê chuẩn vào danh sách “Di sản thế giới”, nâng tổng số di sản thế giới của Trung Quốc lên con số 38, xếp hàng thứ 3 trên thế giới. Tại Hội nghị lần thứ IV Ủy ban liên chính phủ bảo tồn di sản văn hóa phi vật thể của UNESCO diễn ra từ ngày 28/9 đến 2/10 năm 2009, Trung Quốc đã được công nhận thêm 22 di sản là di sản văn hóa phi vật thể của nhân loại, cộng với 3 di sản (Lễ hội mừng năm mới của dân tộc Khương; công nghệ nhuộm, dệt, thêu truyền thống của dân tộc Lê; công nghệ xây dựng cầu vòm gỗ Trung Quốc) được công nhận là di sản văn hóa phi vật thể cần được bảo vệ khẩn cấp. Như vậy, tính đến nay Trung Quốc có tổng cộng 29 di sản được công nhận là di sản văn hóa phi vật thể của nhân loại, trở thành nước có di sản văn

hóa phi vật thể được UNESCO công nhận nhiều nhất trên thế giới⁽⁸⁾. Các di sản được ghi danh lần này rất phong phú về loại hình, đa dạng và đặc sắc về giá trị nội dung, như: nghệ thuật khắc dấu, kỹ thuật in bản khắc gỗ, nghệ thuật cắt giấy, kỹ thuật xây dựng những kiến trúc gỗ truyền thống, nghề dệt thổ cẩm thủ công, lễ hội thuyền rồng, nghệ thuật hát đồng song thanh (phối hợp Trung Quốc-Mông Cổ), nghề nuôi tằm dệt lụa, nhạc kịch truyền thống (Trung Quốc-Tây Tạng), kỹ thuật nung đồ gốm celadon, dàn nhạc cụ hơi và gõ Tây An (chủ yếu dùng cho nghi lễ tôn giáo hoặc lễ tang),... Có thể thấy, Trung Quốc đã chú trọng đến rất nhiều lĩnh vực và loại hình khi chọn lựa và lập hồ sơ để cử cho di sản văn hóa của nước mình. Tất cả những di sản này đều thể hiện nét đặc sắc về mặt văn hóa và bề dày lịch sử của dân tộc Trung Hoa.

Công tác bảo tàng của Trung Quốc trong năm qua cũng có nhiều bước tiến đáng kể. Cuối năm 2009, Viện Bảo tàng Chữ viết Trung Quốc - bảo tàng đầu tiên về chủ đề chữ viết ở Trung Quốc đã chính thức mở cửa tại thành phố An Dương, tỉnh Hà Nam, nơi phát hiện chữ Giáp cốt (chữ khắc trên mai rùa và xương thú) nổi tiếng. Mục tiêu phát triển của Viện bảo tàng Chữ viết Trung Quốc là trở thành Trung tâm Nghiên cứu văn hóa chữ Hán hiện đại và Trung tâm Giao lưu văn hóa mang tính quốc tế, kế thừa và tuyên truyền ngôn ngữ và văn hóa Trung Quốc, thúc đẩy đối thoại giao lưu giữa các nền văn hóa. Cũng trong năm 2009, Trung Quốc đã hoàn

thành công tác đánh giá, phân cấp các bảo tàng trên toàn quốc. Công bố danh sách 171 bảo tàng quốc gia cấp 2 và 288 bảo tàng quốc gia cấp 3. Hiện tại, Trung Quốc có tổng số là 542 bảo tàng quốc gia các cấp 1-2-3, chiếm gần 1/5 trên tổng số 2.900 bảo tàng trong cả nước. Đồng thời, bảo tàng tư nhân cũng được thúc đẩy phát triển. Hiện nay, con số đăng ký của bảo tàng tư nhân Trung Quốc là 386, chiếm 13,3% tổng số các viện bảo tàng trên cả nước, đã trở thành một phần quan trọng của hệ thống bảo tàng Trung Quốc⁽⁹⁾. Bên cạnh đó, Trung Quốc vẫn tiếp tục triển khai đề án bảo vệ và các công trình cổ tịch, công bố đợt thứ 2 danh sách các sách cổ quý giá gồm 4.478 cuốn và bước đầu bắt tay vào thực hiện công trình bảo hộ sách cổ của Tây Tạng.

1.5. Kết nối đa phương để tăng cường giao lưu văn hoá đối ngoại

Trong hợp tác giao lưu văn hoá hiện nay, Trung Quốc đã cùng hàng trăm quốc gia và khu vực trên thế giới thiết lập quan hệ giao lưu văn hoá dưới nhiều hình thức khác nhau, duy trì mối liên hệ đa dạng với hàng nghìn tổ chức văn hoá nước ngoài. Thông qua con đường chính thức, Trung Quốc đã ký hiệp định văn hoá cấp chính phủ với 143 quốc gia, ký kết 682 kế hoạch giao lưu văn hoá, hàng năm có khoảng 2000 dự án giao lưu văn hoá với nước ngoài được Bộ Văn hoá phê duyệt. Phạm vi giao lưu văn hoá chủ yếu là các lĩnh vực; văn hoá nghệ thuật, di sản văn hoá, triển lãm sách, thông tin, xuất bản, phát thanh, truyền hình, thể dục thể thao, khoa học kỹ thuật, y tế....⁽¹⁰⁾

Năm 2009, Phó Chủ tịch nước CHND Trung Hoa Tập Cận Bình đã có chuyến công du tới 5 nước châu Âu và tham dự Liên hoan nghệ thuật Trung Quốc-Europalia⁽¹¹⁾ cũng như tham dự vào một số hoạt động tại Hội chợ sách Frankfurt. Với sự tham gia của một đại diện cấp cao trong Chính phủ, Trung Quốc đã phát đi “tín hiệu mở” trong chính sách ngoại giao văn hóa của mình. Thông qua hoạt động giao lưu văn hóa đa phương, có thể tăng cường sự hiểu biết và tình hữu nghị giữa nhân dân các nước, thúc đẩy hợp tác giao lưu để phát triển văn hóa.

Liên hoan nghệ thuật Trung Quốc-Europalia kéo dài trong vòng 4 tháng bắt đầu từ ngày 8-10-2009 với khoảng 50 triển lãm và 450 các sự kiện văn hóa nghệ thuật diễn ra tại hơn 70 thành phố ở các quốc gia: Bỉ, Hà Lan, Pháp, Luxembourg và Đức, xoay quanh 3 chủ đề lớn: Trung Quốc đương đại; Bản sắc Trung Quốc; Trung Quốc và Thế giới. Về phía Trung Quốc cũng có sự đóng góp của 19 tỉnh - thành và các khu tự trị, 58 viện bảo tàng, thư viện, các viện khảo cổ học vào công tác tổ chức liên hoan. Có thể nói, Liên hoan nghệ thuật Trung Quốc - Europalia là sự kiện văn hóa lớn nhất mà Trung Quốc phối hợp tổ chức ở nước ngoài với các quốc gia khác trong những năm gần đây, sau “Năm Văn hóa Trung Quốc – Pháp” năm 2003. Đối với Europalia, Liên hoan nghệ thuật văn hóa năm 2009 cũng là một trong những sự kiện lớn nhất của tổ chức này trong 40 năm qua kể từ khi thành lập năm 1969, với mục đích giới thiệu những tinh

hoa của nền văn hoá Trung Quốc tới công chúng châu Âu.

Hội chợ sách quốc tế Frankfurt là hội chợ sách có quy mô lớn nhất, phạm vi ảnh hưởng rộng nhất trên thế giới hiện nay, cũng là mặt bằng giao dịch quyền sở hữu trí tuệ quốc tế quan trọng nhất trên toàn cầu. Trong thời gian diễn ra Hội chợ năm nay, hơn 7000 công ty tham gia triển lãm đến từ hơn 100 nước và vùng lãnh thổ đã tiến hành giao lưu sách và giao dịch bản quyền. Kể từ năm 1988, Hội chợ sách quốc tế Frankfurt bắt đầu thiết lập cơ chế khách mời danh dự, nhằm giới thiệu ngành xuất bản cũng như văn hóa truyền thống của quốc gia đó tới công chúng thế giới. Tại Hội chợ sách lần này, Trung Quốc lần đầu tiên tham gia với tư cách là khách mời danh dự, do vậy nền văn hóa truyền thống Trung Hoa được đặc biệt chú ý để giới thiệu và quảng bá. Hơn 2000 tác phẩm trưng bày phản ánh tình hình xuất bản của Trung Quốc qua các thời kỳ. Lịch sử hình thành và phát triển sách của Trung Quốc từ thời kỳ chữ khắc trên mai rùa và xương thú (Giáp cốt văn) đến thời kỳ kỹ thuật số được tái hiện một cách sinh động, đã thu hút rất nhiều khán giả và nhận được sự quan tâm rộng khắp của các phương tiện truyền thông trong và ngoài nước.

Ngoài việc tích cực giao lưu đa phương trong văn hoá nghệ thuật, Trung Quốc vẫn tiếp tục nỗ lực xây dựng các trung tâm văn hoá Trung Quốc tại nhiều quốc gia trên thế giới, hình thành các cầu nối và cơ sở để giới thiệu văn hoá Trung Quốc, tăng cường sự hiểu biết về

Trung Quốc đối với dân chúng quốc tế. Theo số liệu thống kê, tính đến cuối năm 2009, Trung Quốc đã thành lập được 282 học viện Khổng Tử và 272 giảng đường Khổng Tử tại 88 quốc gia và vùng lãnh thổ trên thế giới⁽¹²⁾. Thông qua hệ thống các học viện, Trung Quốc đã tăng cường truyền bá tiếng Hán và văn hóa Trung Hoa trong hoạt động giao lưu quốc tế nhằm nâng cao “quyền lực mềm” của mình trên thế giới.

2. Những vấn đề còn tồn tại trong phát triển văn hóa Trung Quốc năm 2009

Mặc dù đã có nhiều nỗ lực trong việc cải cách chính sách phát triển văn hóa, song thực tế cho thấy, Trung Quốc vẫn còn nhiều hạn chế trong công tác quản lý của nhà nước. Thêm vào đó là vấn đề xây dựng hệ thống pháp luật cho các dịch vụ văn hóa công cộng cũng còn thiếu và chưa đồng bộ. Sự phát triển văn hóa của Trung Quốc trong năm 2009 vẫn tồn tại một số vấn đề đáng lưu ý sau:

Một là, việc quản lý thị trường văn hóa chưa được tiến hành đồng đều, công tác kiểm tra không thường xuyên và không tập trung. Đến nay, Trung Quốc vẫn chưa giải quyết triệt để việc ngăn chặn các ấn phẩm không lành mạnh trên thị trường. Phim ảnh bạo lực, tạp chí khiêu dâm xuất hiện công khai trên thị trường. Các kịch bản, tác phẩm kinh điển bị xuyên tạc, nhiều trang web cổ xúy cho sự cởi mở thái quá về đời sống tình dục cũng xuất hiện tràn lan trên mạng. Theo thống kê, năm 2009, cơ quan hữu quan Trung Quốc đã tịch thu tổng cộng 65.958.000 ấn phẩm xuất bản

trái phép các loại, trong đó ấn phẩm vi phạm bản quyền chiếm trên 86%⁽¹³⁾. Những ấn phẩm trái phép bị tịch thu này bao gồm các ấn phẩm vi phạm lệnh cấm, truyền bá nội dung đồi trụy, xâm phạm bản quyền và báo chí trái phép. Cũng trong năm 2009, cơ quan hữu quan còn triệt phá một số đường dây sản xuất đĩa compact trái phép, đóng cửa, ngăn chặn hơn 15 trang web mang nội dung đồi trụy.

Hai là, vẫn tồn tại phổ biến tình trạng xâm hại, phá hoại di tích, lấy cắp cổ vật. Ý thức của người dân trong vấn đề bảo vệ di sản văn hóa còn kém, cùng với sự gia tăng của lối sống thực dụng. Hiện trạng này khiến cho môi trường văn hóa xã hội nói chung, cũng như môi trường bảo tồn di sản văn hóa nói riêng kém lành mạnh và bền vững. Những năm gần đây, rất nhiều ngôi mộ cổ có niên đại vài trăm năm thậm chí vài nghìn năm đã bị đào xới, theo đó là hàng loạt cổ vật đã bị lấy cắp. Chúng trở thành những món hàng rất được ưa chuộng và có giá trị ở phương Tây. Sự hấp dẫn của đồng tiền khiến cho nhiều di sản văn hóa của Trung Quốc đang bị “chảy máu”. Theo thống kê của Cục Di sản văn hóa quốc gia Trung Quốc, trong vòng 5 năm qua khoảng 220.000 ngôi mộ cổ đã bị đào lên để tìm kiếm cổ vật. Các chuyên gia cho rằng, pháp luật Trung Quốc dường như đang chữa bệnh hơn là phòng bệnh trước vấn đề buôn lậu cổ vật.

Ba là, các nguồn lực để phát triển giao lưu văn hóa quốc tế vẫn còn hạn chế. Nguồn tài chính cho các hoạt động ngoại giao văn hóa còn hạn hẹp, phần

lớn đều là nguồn kinh phí từ xã hội hóa, còn nguồn vốn từ nhà nước vẫn chiếm tỷ lệ thấp. Thực tế cho thấy, trong những năm qua, chính các doanh nghiệp Trung Quốc đã đồng hành tích cực cùng các sự kiện văn hóa của đất nước, chủ động tham gia tài trợ cho các hoạt động văn hóa, thông qua ngoại giao văn hóa để quảng bá hình ảnh và thương hiệu của mình. Hơn nữa, cơ chế phối hợp giữa chính quyền Trung ương và địa phương trong việc cải thiện và thúc đẩy các hoạt động trao đổi văn hóa ra nước ngoài còn chưa đồng bộ, dẫn tới việc triển khai các hoạt động giao lưu văn hóa quốc tế còn chông chéo và thiếu sự phối hợp nhịp nhàng.

3. Phương hướng phát triển văn hóa Trung Quốc năm 2010

Năm 2009, với những thành tựu nổi bật trong phát triển sản nghiệp văn hóa, trong công tác bảo tồn và phát huy di sản văn hóa, đặc biệt là trong giao lưu văn hóa đối ngoại, Trung Quốc ngày càng xác định rõ vai trò quan trọng của văn hóa trong sức mạnh tổng hợp quốc gia và trong cạnh tranh quốc tế. Trước mắt, Chính phủ Trung Quốc sẽ tập trung đi sâu, tìm tòi lý luận cải cách để mở rộng không gian phát triển cho các ngành sản xuất các sản phẩm văn hóa, các tập đoàn văn hóa, từ đó biến văn hóa thành một nguồn lực quan trọng góp phần tích cực vào công cuộc chấn hưng Trung Hoa, tạo đà cất cánh cho Trung Quốc trong quá trình hiện đại hóa và hội nhập quốc tế. Năm 2010 được đánh giá là năm hết sức quan trọng, kết thúc quá trình thực hiện Quy hoạch 5 năm lần thứ XI, đặt ra những nhiệm vụ mới

trong Quy hoạch 5 năm lần thứ XII, Trung Quốc bước vào giai đoạn hoàn thiện mục tiêu xây dựng xã hội khá giả toàn diện. Riêng đối với lĩnh vực văn hoá, Báo cáo công tác của Chính phủ Trung Quốc năm 2010 đã chỉ rõ: “*Văn hóa là linh hồn của một dân tộc, là nhân tố quan trọng quyết định sức mạnh của một dân tộc... Không có sự phát triển của nền văn hoá tiên tiến, không có sự nâng cao tố chất văn minh của toàn dân tộc, thì không thể thực hiện được hiện đại hóa một cách thực sự. Tinh thần thời đại, giải phóng tư tưởng, cải cách mở cửa đã trở thành sức mạnh văn hoá tiên tiến thúc đẩy xã hội tiến lên, làm cho dân tộc Trung Hoa tràn đầy sức sống.*”⁽¹⁴⁾

Như vậy, theo tinh thần của Báo cáo Chính phủ, bước sang năm 2010, Trung Quốc sẽ đặc biệt coi trọng và tăng cường xây dựng nền văn hoá tiên tiến. Tiếp tục kế thừa và tôn vinh nền văn hóa truyền thống ưu tú của dân tộc Trung Hoa, tiếp thu và tham khảo những thành quả văn minh của các nước trên thế giới, xây dựng “ngôi nhà tinh thần chung” của dân tộc Trung Hoa. Trước hết, Chính phủ Trung Quốc quyết tâm thực hiện tốt hơn trách nhiệm phát triển sự nghiệp văn hoá công ích nhằm bảo đảm nhu cầu và lợi ích văn hóa căn bản của quần chúng nhân dân. Theo đó, việc xây dựng cơ sở hạ tầng văn hoá và phân phối tài nguyên văn hoá công cộng phải tập trung về cơ sở, đặc biệt ưu tiên khu vực nông thôn, vùng miền Trung và miền Tây. Bên cạnh đó, Chính phủ Trung Quốc cũng thúc đẩy việc thực hiện mở cửa miễn phí nhiều hơn nữa đối với các

nhà triển lãm mỹ thuật, thư viện, cung văn hoá và viện bảo tàng... qua đó làm phong phú thêm đời sống tinh thần của quần chúng nhân dân. Thứ hai, tiếp tục đẩy mạnh cải cách thể chế văn hoá nhằm hỗ trợ sự nghiệp văn hoá công ích, phát triển sản nghiệp văn hoá, khuyến khích sáng tạo văn hoá, xây dựng các doanh nghiệp văn hoá trụ cột, sản xuất ngày càng nhiều những sản phẩm văn hoá lành mạnh, đáp ứng nhu cầu văn hoá đa dạng của quần chúng nhân dân. Thứ ba, thúc đẩy hơn nữa sự phát triển của sản nghiệp văn hoá và thị trường văn hoá, cụ thể với các ngành: phát thanh, điện ảnh, truyền hình, báo chí-xuất bản, sáng tác văn học nghệ thuật... nhằm quảng bá các sản phẩm văn hoá của Trung Quốc ra thị trường thế giới. Đặc biệt, trước những báo động về nạn khai quật trái phép và buôn lậu cổ vật đang diễn ra ngày một nghiêm trọng, công tác bảo tồn và phát huy di sản văn hóa Trung Quốc sẽ được đặc biệt coi trọng trong thời gian tới. Hơn nữa, Trung Quốc cũng tích cực triển khai các hoạt động giao lưu văn hoá đối ngoại nhằm tăng cường hơn nữa sức ảnh hưởng quốc tế của nền văn hoá Trung Hoa.

Kết luận

Trải qua 60 năm kể từ khi thành lập, Nước CHND Trung Hoa đã thu được những thành tựu to lớn trong xây dựng văn hóa, đặc biệt sau 30 năm thực hiện công cuộc cải cách mở cửa, văn minh tinh thần của nhân dân Trung Quốc đã khởi sắc rõ rệt. Văn hoá ưu tú của dân tộc Trung Hoa được bảo tồn và phát huy

mạnh mẽ, cùng với việc tôn trọng và tiếp thu những nét văn hoá tốt đẹp của nước ngoài. Thành quả lý luận mới trong phát triển văn hoá không ngừng xuất hiện. Hệ thống dịch vụ văn hóa công cộng từng bước được hoàn thiện, khoảng cách phát triển văn hóa giữa thành thị và nông thôn ngày càng được thu hẹp, đặc biệt là sự lớn mạnh nhanh chóng của sản nghiệp văn hoá và thị trường văn hoá. Có thể thấy rằng, văn hóa Trung Hoa đang cất nhanh nhịp bước ra thế giới với vị thế và sức ảnh hưởng quốc tế ngày càng mạnh mẽ.

CHÚ THÍCH:

(1) “Tổng kết công tác năm 2009 của Bộ Văn hóa Trung Quốc”. Mạng Nhân dân Trung Quốc ngày 15/1/2010. Nguồn: <http://culture.people.com.cn>

(2) Nt.

(3) Thống kê tình hình phát triển kinh tế - xã hội Trung Quốc năm 2009, *Cục Thống kê Nhà nước CHND Trung Hoa*, ngày 25/2/2010

(4) “Nhìn lại năm 2009 – Ghi nhận thành quả mới”. Nguồn: <http://vietnamese.cri.cn/421/2010/01/13>

(5) “Đại nghiệp kiến quốc – hiện tượng phim lịch sử của Trung Quốc”. Nguồn: <http://www.tuoitre.com.vn>

(6) “Điện ảnh Trung Quốc năm 2009”. Nguồn: <http://vietnamese.cri.cn/561/2010/01/07/1s134842.htm>

(7) “Tổng kết công tác năm 2009 của Bộ Văn hóa Trung Quốc”. Tlđd

(8) Mạng Tân Hoa http://news.xinhuanet.com/english/2009-11/09/content_12413691.htm

(9) “Tổng kết công tác năm 2009 của Bộ Văn hóa Trung Quốc”. Tlđd

(10) “Giao lưu văn hoá đối ngoại của Trung Quốc”, <http://www.chinaconsulate.khbru/chn/zgzt/xwbd/t117191.htm>

(11) Europalia là tên gọi Liên hoan nghệ thuật quốc tế tổ chức 2 năm một lần bắt đầu từ năm 1969 tại Bỉ (Theo <http://en.wikipedia.org/wiki/Europalia>)

(12) “Khái quát tình hình phát triển học viện Khổng Tử”. Nguồn: Mạng Học viện Khổng Tử http://college.chinese.cn/article/2009-10/23/content_77852.htm

(13) “Trung Quốc tịch thu hơn 65 triệu ấn phẩm xuất bản trái phép” <http://vietnamese.cri.cn/421/2010/01/12/1s135099.htm>

(14) *Báo cáo công tác Chính phủ Trung Quốc tại kỳ họp thứ 3 Quốc hội Trung Quốc khoá XI*. Nguồn: www.chinagate.cn, ngày 5/3/2010

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bành Tân Lương (2008), *Ngoại giao văn hoá và sức mạnh mềm của Trung Quốc – Góc nhìn toàn cầu hoá*, Nxb. Bắc Kinh

2. *Báo cáo công tác Chính phủ Trung Quốc tại kỳ họp thứ 3 Quốc hội Trung Quốc khoá XI*. Nguồn: www.chinagate.cn, ngày 5/3/2010

3. Cục Thống kê Nhà nước CHND Trung Hoa, *Thống kê tình hình phát triển kinh tế - xã hội Trung Quốc năm 2009*, ngày 25/2/2010. <http://stats.gov.cn/tjgb/ndtjgb/qgndtjgb/t20100225>

4. “Điện ảnh Trung Quốc năm 2009”. Nguồn: <http://vietnamese.cri.cn/561/2010/01>

5. “Khái quát tình hình phát triển học viện Khổng Tử”. Nguồn: Mạng Học viện Khổng Tử http://college.chinese.cn/article/2009-10/23/content_77852.htm

6. Mạnh Hiểu Tứ: “Trung Quốc – sức hấp dẫn của ngoại giao văn hóa”, *Nhân dân nhật báo Trung Quốc*, ngày 11/11/2005